

I. EDITORIAL

DREPTUL PUBLIC ÎN FAȚA PROVOCĂRILOR INTELIGENȚEI ARTIFICIALE

Conf. univ. dr. Gabriel MANU

Prof. univ. dr. Ovidiu PREDESCU

1. Scurte considerații introductive

Putem spune fără riscul de a greși că ne îndreptăm într-un ritm amețitor către era inteligenței artificiale (IA), cu puține răspunsuri și multe întrebări. Tot mai mult IA nu este doar o realitate ci devine chiar o necesitate, influențând viața omului într-un mod perspicace, aproape neobservat și deseori lipsit de transparență. Deja ne sunt familiari asistenții digitali precum Siri, Alexa, Cortana, diferiții roboți meniți să ne ușureze viața de zi cu zi ori camerele inteligente cu recunoaștere facială.

Așa stând lucrurile ne aflăm în prezența unor noi și relevante aspecte juridice, tehnologice și existențiale care vor trebui într-un final, prin reglementări și măsuri complexe adecvate, să găsească un răspuns la întrebarea, se pare devenită un laitmotiv al zilelor noastre, și anume dacă IA reprezintă o amenințare pentru societatea omenească sau, dimpotrivă, tehnologia IA aduce un progres colosal pentru viitorul speciei noastre?

În contextul unei tranziții digitale accelerate, „Tehnologia informației a avut deja un mare impact asupra fiecărei activități umane – de la știință la finanțe, producție, transport, ocrotirea sănătății, energie și comunicații”¹. La acestea am

---

¹ Max Tegmark, *Viața 3.0. Omul în epoca inteligenței artificiale*, Ed. Humanitas, București, 2019, p. 107.

adăuga sectorul juridic, serviciul de relații cu clienții, domeniul militar ori cel bancar, agricultura, educația, administrația și serviciile publice.

2. Folosirea inteligenței artificiale în domeniul politic

Într-o lume în care democrația de tip liberal suferă tot mai mult, pe de o parte, din cauza lipsei la vârful său de conducători credibili, onești și profesioniști (așa-numita criză de leadership), iar, pe de altă parte, trebuie să facă față atacului tot mai virulent al unui politic atipic pentru democrație, a liderilor autoritari, populști, extremiști de stânga ori de dreapta sau de-a dreptul corupți, o întrebare nu numai că este justificată, dar merită să facă obiectul unei dezbateri largi cu participare multidisciplinară, aceasta și pe fondul dezvoltării actuale puternice a IA: în atari condiții, oare nu s-ar cădea intrarea IA în politic?

O asemenea întrebare și-a pus-o, în cel mai serios mod, și cunoscuta revistă financiară din Marea Britanie, *The Economist*. Astfel, un sondaj efectuat în Marea Britanie „arată că unu din 4 cetățeni crede că roboții vor face o treabă mai bună în politică decât oamenii. Ceea ce i-a făcut pe specialiști să se întrebe dacă nu cumva acesta e viitorul: decizii politice luate pe baza unor algoritmi care să satisfacă nevoile populației și să ducă la perfecționarea administrației. În aprilie (2018 – n.n.), într-un oraș japonez de lângă Tokyo, unul dintre candidații la alegerile locale a fost... un robot. De fapt, un fost politician, care a creat un personaj virtual în baza inteligenței artificiale care să-l reprezinte în alegeri. Mașinăria inteligentă a promis o politică imparțială și obiectivă (...) politicienii reali caută ca mesajul lor să ajungă la cât mai multe persoane, mai ales în vremuri în care încrederea în conducători este scăzută, iar performanțele le sunt puse sub semnul întrebării. Inteligența artificială s-ar putea dovedi utilă și e adoptată treptat: de exemplu, premierul Indiei și fostul candidat la prezidențialele din Franța – Jean Luc Melenchon – s-au folosit în campanie de propriile holograme pentru a ține discursuri în același timp unor mulțimi aflate în locuri diferite (...) O echipă de specialiști, câștigătoare a unui concurs în Marea Britanie, a dezvoltat un sistem de comunicare online prin care cetățenii pot intra în contact cu politicienii. Numai că, de cealaltă parte, nu răspund aleșii, ci... boții”². Plecând de la exemplele de mai sus, *The Economist* arată că, chiar dacă obligațiile, răspunderile politice pot fi, tehnic, automatizate, cu toate acestea maniera în care se face politică, nu. „Inteligența artificială în politică poate aduce obiectivitate. Ceea ce este dezirabil, mai ales când decidenții sunt acuzați sau chiar recunosc că acționează în beneficiul unor interese, individuale sau de grup. Decizia luată pe bază de algoritmi ar elimina un astfel de neajuns. Ar putea fi

---

² Cum ar arăta lumea dacă politicienii ar fi înlocuiți de inteligența artificială, disponibil pe <https://www.digi24.ro/stiri/economie/cum-ar-arata-lumea-daca-politicienii-ar-fi-inlocuiti-de-inteligena-artificiala-1014088>, accesat la 26 ianuarie 2023.

eliminată corupția pe diverse paliere ale puterii. Deciziile controversate ar deveni mai simple în baza unor algoritmi. Însă există o limitare. Informația procesată, analiza experiențelor anterioare nu aduce și viziunea. Politica, făcută la nivel mare are, cel puțin ideatic, o componentă de viziune. Inteligența omului e fundamentul progresului uman. Pe baza datelor culese, se poate mai degrabă preveni, dar a face politică înseamnă, în majoritatea cazurilor, a trata. A veni cu soluții la problemele reale ale oamenilor, nu doar a le facilita accesul la instituțiile statului prin debirocratizare prin digitalizare. Într-o economie digitală, a deține noile tehnologii te poate face stăpân, dar nu lider. A patra revoluție industrială înseamnă că șoferii, avocații, doctorii sau chiar bucătarii pot fi înlocuiți de mașinării automatizate. Dar cu deciziile care țin de viitorul unei țări sau ale umanității e nevoie de mai mult³.

Iar concluzia este că nu ar fi decât în beneficul omului ca IA să completeze clasa politică în scopul perfecționării sistemului și al creșterii calității acesteia.

3. Digitalizarea administrației publice. Inteligența artificială și decizia administrativă

Revoluția digitală nu putea să evite administrația publică atât la nivel local, cât și la nivel central, având astfel un impact direct asupra intereselor cetățeanului. Digitalizarea și utilizarea algoritmilor în administrația publică este urmarea progresului tehnologic, a tranziției civilizaționale de la societatea industrială la societatea bazată pe înaltele tehnologii și se înscrie în cadrul mai larg al prefacerilor generate „de un amplu curent liberal la nivelul acțiunii administrative și relației administrație-cetățean. Aceasta vizează înlocuirea progresivă a imperativelor unilaterale ale legii cu forme mai complete ale legăturii sociale, precum cea contractuală, a caracterului unilateral al acțiunii administrative cu modelele bazate pe dialog și consens și trecerea de la democrația reprezentativă la cea participativă, context în care generalizarea dialogului digital între administrație și cetățeni este un mod de promovare a unor forme de acțiune administrativă noi, colaborative”⁴.

În etapa actuală, în legătură cu fenomenul digitalizării în administrația publică, pot fi avute în vedere trei planuri de interferență: (i) digitalizarea comunicării între administrație și cetățeni (constituie partea cea mai bine determinată, evidentă și nuanțată de urmările îmbinării activității administrației publice cu tehnologia); (ii) crearea unui nou mod de acțiune administrativă, colaborativă (în literatura de specialitate s-a menționat că „tehnologia digitală este multiplicator de noi forme de acțiune în comun, a căror dezvoltare are consecințe directe asupra acțiunii publice, întrucât contribuie la renovarea legăturii politice dintre stat și cetățean și la

---

³ *Ibidem.*

⁴ A se vedea Gabriel Manu, *Dreptul administrativ și acțiunea administrativă în „era digitală”*, în *Dreptul nr. 12/2020*, p. 71.

îmbogățirea modelului reprezentativ tradițional prin instrumente noi, consacrand ceea ce unii numesc democrația electronică, democrația digitală sau cyberdemocrația. Modelul colaborativ reprezintă o inovație în materia acțiunii administrative, desemnând în principal o implicare mai importantă a publicului în elaborarea deciziei administrative”) și (iii) redefinirea participării cetățenilor la elaborarea deciziei administrative, prin consultarea publică (este vorba despre faptul că digitalizarea în acest domeniu „crează perspectiva unor noi modele de consultare publică (...) Organizarea consultărilor publice (etapă obligatorie în adoptarea unor decizii administrative și emiterea actelor administrative aferente, n.n.) pe canale mai flexibile, mai puțin rigide, oferite de digitalizare, are diverse consecințe: reducerea caracterului instituțional al procedurilor, prin diminuarea rolului unor structuri consultative, ce acționează ca un intermediar, evitarea formalităților procedurale care îngreunează procesul consultativ și (...) un consum redus de resurse și timp. În acest fel, dincolo de semnificația și consecințele sale juridice, consultarea permite cetățenilor să fie implicați într-o mai mare măsură în elaborarea deciziei administrative, în afara oricărei medieri instituționale, tehnologia digitală transformând consultarea publică într-un element important al acțiunii administrative colaborative”)⁵.

În literatura franceză de specialitate s-a făcut vorbire despre *teza detașării deciziei administrative de voința umană*, generată în special de o tot mai crescută lipsă de încredere în om și în particularitățile sale subiective în luarea hotărârilor. Aceasta s-a reactivat pe fondul digitalizării acțiunii administrative, „creându-se contextul de a cerceta dacă resorturile subiective ale deciziei administrative pot fi total înlăturate, prin înlocuirea modelului clasic de formare a voinței administrative cu cel algoritmic”⁶.

Intervenția digitală în materia deciziei administrative, în baza unor norme referitoare la transparența și garanțiile individuale, se află „fie în elaborarea unor decizii pentru care intervenția umană nu mai este necesară, fie prin asistența dată în pregătirea și fundamentarea deciziilor administrative, care astfel aparțin unui funcționar informat printr-un flux de date”. În continuare, pe bună dreptate, cu referire la voința digitală, generată de cea umană, ordonatoare și preexistentă, se apreciază că „la stadiul actual fenomenul nu este de natură să afecteze substanța deciziei administrative și a actului administrativ unilateral, ci doar procesele de adoptare. Beneficiul este că, spre deosebire de resursa umană a administrației, mecanismul digital ar trebui să fie «străin de grabă, uitare, neatenție, oboseală sau neglijență», ceea ce poate face decizia administrativă chiar mai robustă, în ipoteza contestării”. Iar ca o concluzie ni se spune că numai „o analiză permanentă asupra rolului digitalului în elaborarea deciziei administrative și a implicațiilor sale etice și

⁵ Pentru mai multe informații despre subiect, a se vedea *Ibidem*, pp. 72, 73, 74, 75.

⁶ Serge Abiteboul, Giles Dowek, *Le temps des algorithmes*, Paris, Le Pommier, 2017, apud. Gabriel Manu, *op. cit.*, p. 75 și nota de subsol nr. 24.

juridice, care să aibă în vedere dinamica acestui fenomen, va face posibile concluzii edificatoare. Sub aspect conceptual, decizia algoritmică administrativă nu necesită dezvoltarea unei teorii specifice, care ar compromite unitatea teoriei tradiționale a actului administrativ, ci o reevaluare a rolului voinței în cadrul său, prin compatibilizarea cu cerințele digitalizării, ce asigură continuitatea”⁷.

Având în vedere cele mai sus menționate, tragem concluzia că o decizie, cum ar fi cea administrativă, este un act de voință de care se face răspunzătoare o ființă umană, respectiv o persoană juridică, nu o mașină. Inteligența artificială, chiar dacă i s-ar atribui caracteristici omenești, nu poate să ia decizii, cel puțin în această etapă a evoluției noastre aici pe Terra. Cu toate acestea, privind spre viitor, inclusiv din perspectiva realizării unor chatboturi în administrație, este nevoie de a reflecta asupra consecințelor juridice ale utilizării IA, ca instrument folosit de om în sprijinul adoptării unei decizii administrative⁸.

4. Impactul digitalizării asupra dreptului public

Fenomenul digital, născut din convergența unor factori, între care creșterea rapidă a capacităților de procesare și de stocare a datelor, reducerea costurilor echipamentelor și serviciilor asociate, generalizarea utilizării internetului, se manifestă la nivel global, generând o nouă tranziție civilizațională, de la societatea industrială la societatea tehnică.

Dacă în anul 2001, la nivel global, mai puțin de 10% dintre indivizi erau conectați la internet, în următorii 30 de ani dispozitivele și utilizările digitale au devenit accesibile pentru majoritatea ființelor umane, care au început să le folosească în toate aspectele vieții lor: muncă, sănătate, educație, relații sociale, activități cetățenești, petrecerea timpului liber etc. În 2019, 59% din populația lumii a folosit internetul, iar 49% a folosit rețelele sociale.

Consecințele modelării civilizației prin tehnologie⁹ se regăsesc în ansamblul raporturilor private și publice și în toate planurile, de la securitatea internațională până la sănătatea individuală și colectivă.

Administrațiile naționale și transnaționale trebuie să răspundă acestor transformări, impactul asupra statelor și organizațiilor internaționale regăsindu-se la nivelul ordinii și suveranității, dar și al marilor echilibre, care sunt dacă nu compromise, cel puțin sunt puse sub semnul întrebării.

⁷ Gabriel Manu, *op. cit.*, pp. 76, 77.

⁸ Relativ la IA și decizia administrativă a se vedea și Lucia Cluzel-Métayer, *Intelligence artificielle et décision administrative*, în volumul „*Droit de l’intelligence artificielle*”, 2e édition, coordonatori Alexandra Bensamoun, Grégoire Loiseau, LGDJ, Paris, 2022, pp. 505-524.

⁹ J. Ellul, *La technique ou l’enjeu du siècle*, Economica, coll. „*Classiques des sciences sociales*”, 1990, p. 5, cit. în P. Combeau, *L’élaboration de la décision administrative à l’ère du numérique: vers l’action administrative collaborative ?*, în AFDA, *Le droit administratif au défi du numérique*, Dalloz, 2019, p. 173.

Realitatea digitală modifică relațiile de putere din perspectiva capacităților de reglementare a fluxurilor globale de date, competitivității tehnologice, asigurării resurselor bugetare, preocupărilor legate de securitatea cibernetică¹⁰ și riscurilor la adresa funcționării democratice, cu respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

La nivel național, provocările digitalizării în sfera publică vizează calitatea serviciilor publice (în corelare cu tehnologia alocată și competențele digitale ale funcționarilor), operaționalizarea orașelor inteligente, generalizarea democrației participative și chiar rentabilitatea economică, ce devine o componentă a interesului general.

Inadaptarea individuală ori statală la digital, cauzată de lipsa mijloacelor materiale sau a abilităților necesare, echivalează cu excluderea din viața socială și economică, ceea ce impune nevoia de soluții incluzive.

Perturbările generate de tehnologia digitală¹¹ afectează totodată și fundamentele științifice ale dreptului public, concepte precum *interes general* ori *suveranitate* fiind constrânse să-și modifice conținutul prin asimilarea unor principii ce vizează neutralitatea internetului și reglementarea digitalizării, suveranitatea digitală, diplomația digitală etc.

4.1. Reglementarea procesului de digitalizare

În mod prioritar, digitalizarea generează la nivelul dreptului public, obligația statelor de reglementare a fenomenului. Model tradițional de acțiune statală, plasat între intervenționism și liberalism, reglementarea nu are ca scop destabilizarea sistemului deja existent, ci asigurarea evoluției sale, intervenția vizând reechilibrarea și evitarea efectelor dăunătoare.

Explozia fenomenului digital generează multiple riscuri de perturbare a unui echilibru geopolitic, economic, social, construit într-o perioadă lungă de timp și deja slăbit de globalizarea economică și financiară, de recente crize sanitare ori de securitate.

Simțindu-se provocate, statele încep să riposteze, iar reglementarea este instrumentul suveran care permite o intervenție rapidă, cu eficiență însă limitată de caracterul global al fenomenului și nivelul teritorial la care acționează marii actori.

„Apariția unor jucători dominanți, precum marile platforme de internet, nu este lipsită de consecințe pentru sfera democratică. Acest lucru este cu atât mai adevărat cu cât caracterul lor structural sau sistemic se exercită în domenii (informație, comunicare, bani, sănătate sau servicii financiare) care ating domeniul

¹⁰ R.M. Coman, *New Technologies-New Crimes*, Revista „Curentul Juridic” nr. 75 (4), pp. 159-163.

¹¹ A se vedea Anne-Laure Girard, *Volonté et decision administrative algorithmique*, în AFDA, *Le droit administratif au défi du numérique*, Dalloz, 2019, p. 206; J.-B. Auby, *Le droit administratif face aux défis du numérique*, AJDA 2018.

suveranității politice și al democrației. Lipsa ori inadecvarea reglementarilor face ca, odată lăsate la alegerea actorilor privați, al căror scop social nu include interesul general, elemente fundamentale ale democrației, precum alegerea celor mai relevante canale mass-media, definirea regulilor de exprimare în spațiul public, identificarea și prezentarea situațiilor de dezinformare ori definirea unor politici publice să fie afectate¹².

Complexitatea reglementării spațiului digital derivă și din numărul mare al „actorilor” implicați în proiectarea și utilizarea sa, incluzând guverne, organizații internaționale, companii, comitete tehnice etc.

În raport de conținutul cadrului normativ actual, național și internațional, reglementarea publică a digitalului pare să se concentreze în mod special pe trei obiective:

- securitatea, pentru a păstra autonomia statului și idealurile democratice;
- funcționarea economică echilibrată, în vederea păstrării modelului social;
- sănătate, mediu și dezvoltare durabilă, pentru a pregăti viitorul.

Fenomenul digital creează un spațiu nou, fără frontiere (cyberspațiu), cu o existență fizică parțială, în care capacitatea statelor de a-și impune drepturile și interesele pe propriul teritoriu este limitată, inclusiv prin concurența în exercitarea prerogativelor lor tradiționale din partea unor companii multinaționale gigantice, direct sau indirect, prin utilizatorii lor.

În acest context, suveranitatea digitală devine o formă de putere publică ce se poate materializa, în principal, prin reglementare și control, privite în complementaritate, preferabil la un nivel suprastatal care oferă o forță politică, economică și tehnică superioare.¹³

Strategia Uniunii Europene privind suveranitatea digitală (Strategia digitală a Uniunii Europene anunțată la 19 februarie 2020) se bazează pe atuurile comunității (piață comună de aproximativ 500 de milioane de consumatori, nivelul de pregătire și de tehnologie digitală, importanța acordată instrumentelor democratice ori principiilor dezvoltării durabile), inclusiv pentru negarea statutului de „colonie digitală” a Statelor Unite sau a Chinei.

Comisia Europeană recomandă o atitudine activă de reechilibrare a capacităților de influență digitală, dificil de realizat într-un context în care statele membre ale UE sunt departe de a fi unanime, în funcție de raporturile bilaterale cu marile puteri, de politica lor fiscală, propriile ambiții etc.

Dacă, sub aspectul conținutului, reglementarea spațiului digital, a utilizărilor și formelor sale de manifestare, inclusiv în spațiul jurisdicțiilor ori fenomenului

---

¹² Cédric O., „*The Digital Markets Act, a new chapter in the history of competition law*”, *Esprit* nr. 3/2021, p. 125.

¹³ R.M. Coman, R.S. Truța: *The europeanisation of the criminal proceedings*, *Revista „Curentul Juridic”* nr. 2 (89)/2022.

juridic în sens larg, este încă într-o perioadă incipientă, a dezbaterilor, în mod cert aceasta va trebui să respecte exigențele generale și speciale ale activității normative, circumstanțiate prin specificul domeniului.

În mod similar cu alte domenii de reglementare, ce alcătuiesc substanța unor ramuri de drept și totodată discipline juridice, principiile vor constitui cu certitudine reperatele unui „drept al digitalizării”, unele aflându-se în etapa decantării la nivelul cercetării și doctrinei de specialitate, pe cale să fie transpuse în dreptul pozitiv, un exemplu în acest sens fiind principiul *neutralității rețelei*, care exprimă ideea că fluxurile de informații, publice ori private, plătite sau gratuite, vitale ori mai puțin relevante, beneficiază de acces egal și nediscriminatoriu la internet și nu pot fi blocate, degradate ori favorizate de către operatori de telecomunicații.

4.2. Cetățenia digitală. Devenind un vector important de exercitare a drepturilor cetățenești, tehnologia digitală a introdus în dezbaterile științifico-juridice noțiunea de „*cetățenie digitală*”, definită în relația cetățenilor cu statul și autoritățile sale, mediată de tehnologiile digitale, incluzând capacitatea de a participa la dezbateri, de a exprima opinii și de a accesa informații pluraliste prin instrumente digitale și internet și chiar de a contesta aleșii și deciziile lor¹⁴.

Pentru Consiliul Europei, noțiunea de „*cetățenie digitală*” include și alfabetizarea digitală, participarea activă și responsabilă în comunități (locale, naționale, globale), la toate nivelurile (politic, economic, social, cultural și intercultural), angajamentul de a urma un proces dual de învățare pe tot parcursul vieții și apărarea continuă a demnității umane¹⁵.

Cetățenia digitală nu este concepută ca o altă formă de cetățenie, ci ca o extindere și îmbogățire a conceptului tradițional. Lipsa accesului la instrumente digitale și la Internet poate deveni un obstacol în calea exercitării drepturilor individuale, ceea ce creează premisele unei dezbateri privind necesitatea unor garanții, între care poate și consacrarea constituțională a unuia sau mai multor drepturi specifice, alături de altele ce fac parte din generația a treia de drepturi fundamentale.

4.3. Digitalizarea serviciilor publice

Serviciile publice desemnează activități de interes general, realizate de administrație¹⁶, atât de importante încât trebuie să funcționeze în mod regulat și continuu¹⁷.

---

¹⁴ L. Chiriac, R.S.Truța, *La codification de droit administratif en Roumanie*, publicat în Revista „Curentul Juridic” nr. 1(79)/2020.

¹⁵ Disponibil la: <https://www.coe.int/en/web/digital-citizenship-education>.

¹⁶ V. Vedinaș, *Drept administrativ, ed. a XI-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 549.

¹⁷ E.D. Tarangul, *Tratat de drept administrativ roman*, Ed. Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1944, p. 15.

Tranziția digitală a serviciilor publice vizează, în general, îmbunătățirea celor existente, ori transformarea lor, printr-un salt tehnic semnificativ sau crearea unor utilizări indisponibile în prezent.

Schimbarea, ca efect al progresului tehnic, nu este o noutate pentru istoria serviciilor publice, fiind impusă nu doar de imperativul general al optimizării permanente, ci și ca obligație rezultată din principiile de organizare și funcționare a serviciilor publice, consacrate la nivel național, precum continuitatea și adaptabilitatea serviciului public ori furnizarea sa la un nivel ridicat de calitate¹⁸.

Și deschiderea datelor publice creează un context de dezvoltare a serviciilor publice, fie prin utilizarea lor, fie prin posibilitatea oferită, inclusiv actorilor privați, de a participa la realizarea unor servicii neexploatate, sau cel puțin, prin cercetare, la fundamentarea politicilor publice. Oricum, utilizarea datelor digitale în masă (big data) va duce la crearea de noi servicii de interes general, tranziția digitală generând oportunități fără precedent în acest sens.

Pentru o mai bună reprezentare a potențialului digitalizării în domeniul serviciilor publice exemplificăm:

- identificarea digitală a persoanelor, utilizată în principal în scopuri de ordine publică;
- identificarea fraudelor sociale și fiscale ori a riscului de fraudă;
- selectarea accesului persoanelor la anumite servicii publice, mai ales la servicii sociale, repartizarea absolvenților pentru anumite programe de studii;
- utilizări grafice inovatoare care facilitează identificarea și analiza relațiilor existente între variabile, prezența punctelor fierbinți etc., pentru optimizarea serviciilor publice;
- vizualizarea datelor actualizate în timp real combinată cu extragerea automatizată a datelor relevante;
- facilitarea activităților de cercetare prin clonarea virtuală a unui obiect sau a unui proces, care trebuie să reacționeze ca modelul său, și care permite diverse experimente;
- automatizarea proceselor robotizate care învață, „prin imitarea” unei ființe umane, să facă față procedurilor uzuale, standardizate și repetitive de management al resurselor umane, care apoi le realizează în locul omului;
- algoritmi de recunoaștere a situațiilor ce beneficiază de o prelucrare prioritară, ori care detectează comportamentul anormal pe imaginile surprinse de camerele de supraveghere;
- agenți conversaționali (chatbot sau voicebot) care învață să ghideze utilizatorul în procedurile curente ale entității și să detecteze la ce interlocutor să-l trimită dacă este cazul;

---

¹⁸ Art. 580 din Codul administrativ, aprobat prin O.U.G. nr. 57/2019.

- algoritmi care organizează informații cuprinse în diverse tipuri de documente (de evaluare, fișele postului, acte normative de organizare a serviciilor) ori în jurisprudența juridică¹⁹.

- algoritmi care pot genera, în situații speciale, un diagnostic din imagini medicale.

Poate cel mai bun exemplu de utilizare a diferitelor date publice și private pentru fundamentarea unor politici publice, de „*gubernare prin date*”, este conceptul de „*oraș inteligent*”.

Un oraș inteligent este o zonă urbană care utilizează tehnologiile informației și comunicațiilor pentru a capta, procesa și analiza tot felul de date pentru a planifica, monitoriza și gestiona în timp real serviciile de teren urban, sistemele de trafic și transport, rețelele electrice, alimentarea cu apă, canalizarea, managementul deșeurilor, școli, biblioteci, spitale, e-servicii și e-administrații, mobilier stradal conectat, securitate etc.

Tehnologia orașului inteligent permite administrațiilor locale îmbunătățirea calității și accesului la serviciilor publice, reducerea costurilor și consumului de resurse și, ca o rezultată, ameliorarea relației cu cetățenii.

Conform estimărilor ONU din 2019, doi din trei oameni vor locui în orașe până în 2030, dezvoltarea orașelor inteligente fiind un posibil răspuns la dezvoltarea urbană.

Nu în ultimul rând, succesul transformării digitale a serviciilor publice este condiționat de capacitatea resursei umane de aderență la fenomenul digital. În 2020, Agenția Națională a Funcționarilor Publici din România raporta un număr de 1.217.928 angajați în sectorul public²⁰, la care se adaugă cei care realizează un serviciu public în cadrul unor entități private. Calitatea serviciilor publice în a căror realizare sunt implicați depinde de competențele lor, inclusiv cele digitale.

5. Concluzii

La nivel global, omenirea este conectată prin rețele de circulație a datelor digitale de mare viteză. Internetul și multiplele sale utilizări, care în mare măsură scapă reglementărilor juridice bazate tradițional pe criteriul teritorialității, digitalul și posibilitățile sale tehnice, economia digitală și multitudinea sa de operatori, dintre care unii au devenit gigantici, reprezintă un factor nou și încă puțin înțeles,

---

¹⁹ A. Cobzaru, *Rolul jurisprudenței în afirmarea unor principii de drept al mediului*, în Revista Română de Drept al Mediului nr. 2/2012.

²⁰ Date disponibile la: <https://www.anfp.gov.ro/R/Doc/2020/Rapoarte/2019%20Raport%20management.pdf>.

în ecuația echilibrului geopolitic și național, dar și o provocare pentru autoritățile publice în misiunea lor fundamentală de realizare a interesului general.

Accesul permanent la viața cotidiană a individului (în special prin intermediul rețelelor de socializare) sau la informațiile sale secrete (prin diverse forme de crimă cibernetică), de la terminale care pot rămâne anonime și ale căror intruziuni pot fi detectate doar ulterior, la un anumit timp, modifică reprezentările tradiționale ale frontierei și securității.

Într-un plan conex, fenomenul digital este atât de puternic încât efectele sale nu se regăsesc doar la nivelul relațiilor economice ori al celor individuale, având capacitatea să afecteze suveranitatea statelor, independența acestora, modul lor de viață și valorile fondatoare și să genereze riscuri pe care abia începem să le măsurăm pentru viitorul climatic și ecologic.